

TWEEDE DRAAGVLAKENQUÊTE DUURZAME ONTWIKKELING

Geen uitbreiding maar wel verdieping

In 1999 voerden de KU Leuven en de ULB, in opdracht van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling een eerste opinieonderzoek uit om na te gaan in welke mate de Belgen het begrip duurzame ontwikkeling kennen en wat ze erover denken. Drie jaar na deze eerste enquête worden de resultaten gepresenteerd van een tweede draagvlakenquête, uitgevoerd door dezelfde universiteiten. Er is geen toename van het aantal mensen dat het begrip duurzame ontwikkeling kent. Maar er is wel een verdieping: mensen weten meer over bepaalde onderwerpen die met duurzame ontwikkeling in verband worden gebracht.

De tweede draagvlakenquête duurzame ontwikkeling verschilt op twee vlakken van het eerste onderzoek uit '99. Enerzijds werd de bevolking over meer thema's ondervraagd. Naast milieu en derde wereld werden dit jaar ook de thema's consumptie, armoede & werkloosheid en participatie aangesneden. Anderzijds werd er aan de kwantitatieve enquête (452 bruikbare telefonische interviews) een kwalitatief luik toegevoegd. In dit kwalitatief deel werden 54 sleutelfiguren en opinieleiders uit verschillende sectoren uitvoerig ondervraagd over hun visie op duurzame ontwikkeling.

Kennis van problematiek

Het aantal mensen dat het begrip duurzame ontwikkeling kent is in Vlaanderen licht gedaald en in Wallonië licht gestegen (38 % van de Walen en 34 % van de Vlamingen kennen het begrip). Duurzame ontwikkeling wordt door de respondenten het meest in verband gebracht met milieu (27 %) en met een langetermijnvisie (28 %). Er is een stijging van het sociale draagvlak voor wat betreft de kennis van bepaalde

problematieken die aan duurzame ontwikkeling kunnen worden gekoppeld. Veel meer mensen zijn vertrouwd met begrippen zoals het gat in de ozonlaag, het broeikaseffect, biodiversiteit en Agenda 21.

Wat is het belangrijkste om de komende generaties na te laten? De meerderheid (42 %) vindt het belangrijk een zo goed mogelijk in stand gehouden leefmilieu na te laten. Sociale- en arbeidsaspecten komen op de tweede plaats (17 %). Hieruit volgt logischerwijze dat de bevolking (93% van de ondervraagden) nogal tot erg bezorgd is over het leefmilieu. Maar slechts 56 % vindt dat hij of zij hierover voldoende op de hoogte is. Ook de derde wereldproblematiek zien de geïnterviewden niet erg rooskleurig in: 57 % denkt dat de armoede in de derde wereld de komende 10 jaar zal toenemen. 81 % van de ondervraagden is geïnteresseerd in de problemen van derde wereldlanden, maar ook hier vindt slechts 48 % dat hij of zij goed op de hoogte is van deze problematiek. Een kleine 56 % van de ondervraagden vindt trouwens dat België eerst de eigen problemen moet oplossen vooraleer middelen te geven aan derde

wereldlanden. Toch is er een stijging van het aantal mensen dat denkt dat onze levensstandaard zal verhogen, indien de arme landen zich snel zullen ontwikkelen (van 14,5 % in 1999 naar 20,5 % in 2002). In 1999 dacht de meerderheid nog dat onze levensstandaard zou afnemen (toen 43 %).

Over onze levensstandaard is de Belg kritisch. Liefst 75 % van de mensen vindt dat de armoede in België de laatste tien jaar is toegenomen. Eveneens 75 % denkt dat de kloof tussen arm en rijk deze laatste tien jaar groter is geworden.

Hoe oplossen?

34,5 % van de mensen vindt dat iedereen verantwoordelijk is voor de toestand van ons leefmilieu. Respectievelijk 57,5 % en 29 % vinden de bedrijven en de overheid de hoofdverantwoordelijken voor de huidige milieuverontreiniging. Slechts 12,5 % en 5 % noemen het verkeer of de landbouw.

De geïnterviewden nemen zelf hun verantwoordelijkheid op via het anders gaan consumeren. 45 % van de respondenten let op andere zaken dan de prijs en de kwaliteit bij het aankopen van producten. In nasleep van de voedselcrisis staat effecten op de gezondheid uiteraard op de eerste plaats (95 %). Maar ook effecten op het leefmilieu (88 %), de arbeidsomstandigheden waarin een product werd gemaakt en de verloning van de producent (88 %) en het ethisch investeren van de winst die gemaakt wordt op de producten (75 %) kunnen rekenen op heel wat aandacht van de bewuste consument.

Daarnaast heeft al 85 % van de ondervraagden een petitie getekend, liep 54 % mee in een manifestatie, gaf 53,5 % een financiële bijdrage en is 22 % actief lid van een milieu- of derde wereldorganisatie.

Er is soms een opvallend verschil tussen wat de consument bereid is te doen en tussen wat hij of zij effectief onderneemt.

Wereldtop duurzame ontwikkeling

Van 26 augustus tot 4 september 2002 vond in Johannesburg de **Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling** plaats. Ook verschillende leden van de FRDO namen deel aan de top. In de volgende nieuwsbrief gaan we hier dieper op in. Meer informatie vindt u op de officiële website van de top op <http://www.johannesburgsummit.org/>

80 % van de ondervraagden is bijvoorbeeld bereid bepaalde producten niet meer te kopen omdat de producent het milieu vervuult; slechts 40 % voegde echter de daad bij het woord.

Rekening houden met de mogelijkheid of het product of de verpakking te recyclen is, scoort het hoogst: 92 % doet dit. Ook het kopen van spaarlampen, het niet meer of minder kopen van vlees, het niet kopen van producten omdat de producent de rechten van de arbeiders niet respecteert en het kopen van producten met een label (milieu- en/of mensvriendelijk) scoren allemaal tussen de 65 en 70 %. Tenslotte is 82 % van de mensen bereid om 10 % meer te betalen voor een product of dienst indien deze werden geproduceerd onder correcte arbeidsomstandigheden.

Taken van de bedrijfswereld en de overheid

De ondervraagden vinden het respecteren van de werknemers en de arbeidsomstandigheden het belangrijkste (31 %) voor een goed imago van een bedrijf. Respect voor het milieu komt slechts op de 4de plaats (6,5 %) na een goed beheer (11,5 %) en kwaliteitsvolle producten en diensten (10 %).

70,5 % vindt dat bedrijven niet voldoende inspanningen doen om de werkloosheid te bestrijden. 69 % vindt hetzelfde van de overheid.

Om de milieuproblemen op te lossen hebben de ondervraagden het meeste (29,5 %) vertrouwen in de overheid. 54 % denkt dat het huidige beleid in de toekomst een positief effect zal hebben op het leefmilieu. Toch vindt nog bijna 64 % dat de overheid momenteel niet voldoende onderneemt om de toestand van het leefmilieu te verbeteren.

Meer dan een kwart van de respondenten is de mening toegedaan dat het geld dat België momenteel besteedt aan ontwikkelingssamenwerking slecht wordt gebruikt. Toch is deze kritiek minder uitgesproken, want er is een daling met 9 % tegenover 1999. Daarenboven vindt 43 % dat de overheid meer geld moet uitgeven aan ontwikkelingssamenwerking. Maar het belangrijkste middel om mensen in de derde wereld te helpen (volgens 26 % van de ondervraagden) is zorgen voor educatie, vorming en onderwijs.

Kwalitatieve enquête

De 54 ondervraagden bestonden uit topmensen van de publieke administratie, de politieke wereld, het bedrijfsleven, pers en media, vakbonden, de civiele samenleving (vooral NGO's) en de academische wereld.

De resultaten van dit deel liggen iets anders dan de resultaten van de kwantitatieve bevraging.

De respondenten zijn allemaal op de hoogte van de betekenis van het begrip duurzame ontwikkeling. Ondanks het feit dat de geïnterviewden een eerder praktische dan theoretische kennis hebben van duurzame ontwikkeling, kennen zij vaak zeer goed de problematiek die wordt verbonden met dit begrip. Zij bekijken duurzame ontwikkeling namelijk in een erg ruim temporeel en ruimtelijk kader.

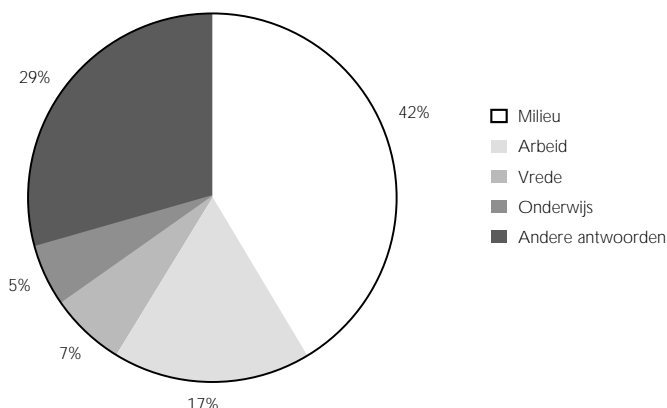
Toch wordt ook hier duurzame ontwikkeling vaak verengd tot de ecologische dimensie. Het sociale wordt weinig verbonden met duurzame ontwikkeling. Inzake de economische dimensie bestaan er verschillende visies en tekent zich een scheiding af tussen milieubeschermers en de ondernemingswereld. Volgens de ondernemingswereld is een stabiele economische groei nodig om te komen tot een goede integratie van de drie dimensies van duurzame ontwikkeling. Volgens de milieubeschermers geldt echter het omgekeerde: een goede integratie van de drie pijlers zal leiden tot in eerste instantie een vertraging van de economische groei gevolgd door een terugkeer naar hetzelfde niveau.

Hoewel een aantal mensen het begrip te vaag of te breed vinden, is duurzame ontwikkeling voor de meeste respondenten een nuttig concept. Sommigen vinden duurzame ontwikkeling een modewoord, terwijl anderen stellen dat het begrip aan populariteit wint en dat de inburgering zal toenemen naarmate de implementatie ervan verbetert.

Alle geïnterviewden zijn het unaniem eens over de grote nood aan meer wetenschappelijk onderzoek binnen het kader van duurzame ontwikkeling. Over andere maatregelen bestaat er geen eensgezindheid. Wel worden vooral maatregelen genoemd met betrekking tot de milieuproblematiek: verkeer, reduceren van water- en luchtvervuiling, sensibilisering rond milieuvervuiling, groene fiscaliteit, enz. Over het beleid zegt de meerderheid van de respondenten dat duurzame ontwikkeling wel in het discours aanwezig is, maar dat er weinig zichtbare resultaten zijn in de praktijk. Het Europese niveau wordt vaak genoemd als het meest doeltreffende beleidsniveau voor duurzame ontwikkeling. Wat betreft het Belgische niveau vinden de meeste dat duurzame ontwikkeling een federale materie moet blijven en is de meerderheid het erover eens dat de complexiteit van bevoegdheden een efficiënt Belgisch duurzaam ontwikkelingsbeleid verhindert.

De resultaten van de enquête zijn te vinden op de website van de raad:
http://www.frdo-cfdd.be/pubnfr/enq2002/inh_mat.htm

Het belangrijkste om aan toekomstige generaties na te laten

ADVIEZEN

Op de algemene vergadering van de FRDO op 18 juni werden zeven nieuwe adviezen goedgekeurd (zie kader p. 4). Wij bespreken hier het advies Richtplan Producten in hoofdlijnen en het tweede advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling. Het eerste op vraag van Minister Magda Aelvoet, het tweede op vraag van premier Guy Verhofstadt.

ADVIES RICHTPLAN PRODUCTEN IN HOOFDLIJNEN

Totnogtoe was het regeringsbeleid ter beperking van de druk op het milieu vooral toegespitst op de reglementering van het productieproces en maar heel weinig op de kenmerken van de producten die op de markt worden gebracht. Om te komen tot een duurzame consumptie is het belangrijk om bij het gebruik en de afvalverwerking van producten de druk op het milieu zo laag mogelijk te houden. Om te komen tot een goede kennis van de producten dient de hele levenscyclus van deze producten op een geïntegreerde manier te worden bestudeerd.

Zoals gesteld in het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling zullen de federale leefmilieudiensten van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu een Richtplan Producten uitwerken om dit alles in goede banen te leiden.

De raad ontving een eerste adviesvraag over het Richtplan Producten in hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen zullen de basis vormen voor het opstellen van het ontwerp-richtplan, waarover de raad opnieuw om advies zal worden gevraagd.

De raad vindt het positief dat het richtplan in twee stappen tot stand komt zodat ten volle met de opmerkingen kan worden rekening gehouden.

Dit eerste richtplan zal voornamelijk aandacht besteden aan het verbeteren van de ecologische kwaliteit van de op de markt gebrachte producten en op de overgang van producten naar het gebruik van diensten die door producten worden geleverd.

De raad vindt dat er binnen het geïntegreerde productbeleid op korte termijn aandacht moet worden besteed aan een geïntegreerde aanpak van de sociale, economische en ecologische aspecten van de levensloop van producten. Hiervoor is volgens de raad nog meer wetenschappelijk onderzoek nodig.

De raad zou graag zicht krijgen op de budgettaire middelen voor de financiering van de maatregelen uit het richtplan en hoopt op een substantiële verhoging zodat de middelen in overeenstemming zijn met de ambities.

Tenslotte vindt de raad het zeer belangrijk dat het definitief richtplan doelstellingen zal formuleren. De raad betreurt dat het richtplan in hoofdlijnen deze nog niet bevat.

TWEDE ADVIES TER VOORBEREIDING VAN DE WERELDTOP OVER DUURZAME ONTWIKKELING IN JOHANNESBURG

In het eerste advies ter voorbereiding van Johannesburg legde de raad zich toe op 10 politieke prioriteiten voor de Top. Op vraag van de eerste minister verdiepte de raad zich voor dit tweede advies in partnerschappen voor duurzame ontwikkeling.

De leden van de raad beklemtonen dat de Type 1-uitkomsten (met name de "politieke verklaring" en het "actieprogramma") het belangrijkste resultaat moeten vormen van de Wereldtop. Toch vindt de raad partnerschappen voor duurzame ontwikkeling tussen verschillende maatschappelijke actoren erg belangrijk. Deze partnerschappen kunnen de creativiteit en de dynamiek van de maatschappelijke organisaties

valoriseren. Het zijn concrete uitwerkingen van het concept duurzame ontwikkeling.

Premier Verhofstadt vroeg meer bepaald advies over de mogelijkheid van partnerschappen met een onmiddellijk triple-win effect. Dit zijn partnerschappen die onmiddellijk voordelig zijn voor de drie pijlers van duurzame ontwikkeling (ecologisch, sociaal en economisch). De raad antwoordde hierop dat dergelijke partnerschappen bestaan, maar dat ze eerder zeldzaam zijn. De raad stelde dat op korte termijn conflicten mogelijk zijn tussen de drie pijlers. Een maatregel of project voordelig voor één pijler, kan nadelig lijken voor één of twee andere pijlers. Daarom vindt de FRDO het belangrijk dat bij de winsten van partnerschappen niet enkel wordt gekeken naar de onmiddellijke effecten, maar dat wordt rekening gehouden met de baten voor de gehele maatschappij en op lange termijn.

Daarnaast vindt de raad partnerschappen die bestaan uit twee van de drie pijlers eveneens waardevol.

De raad vermeldt verder in dit advies een aantal criteria voor goede partnerschappen en wijst op een aantal mogelijke problemen en obstakels die hierbij kunnen optreden. Tenslotte geeft hij zijn mening over welke rol de overheid kan spelen bij partnerschappen.

WERKGROEPEN

De werkgroepen bereiden de adviezen van de FRDO voor. Deze groepen hebben ook een forumfunctie: ze organiseren bijvoorbeeld studiedagen om de discussie over duurzame ontwikkeling te bevorderen.

De werkgroep *duurzaamheidsstrategieën* legt zich toe op de nabespreking en opvolging van de Wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg. Een verslag over de voorbereidende Ronde Tafel in samenwerking met staatssecretaris Olivier Deleuze van 10 juni 2002 is te vinden op de website van de raad: http://www.frdo-cfdd.be/pubnlfr/s2002del/del_ind.htm.

De werkgroep *energie en klimaat* werkt aan de voorbereiding van een advies over het Belgische klimaatplan.

De werkgroep *internationale betrekkingen* bereidt adviezen voor over de

strategienota's in het kader van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. De werkgroep werkt momenteel aan adviezen over landbouw, gezondheidszorg, vredesopbouw, gender en over een aantal landennota's. Deze werkgroep bereidt tevens op vraag van minister Neyts de consultaties over de *Doha Development Agenda* voor.

De werkgroep *productnormen* bereidt momenteel drie adviezen voor. Een advies over een ontwerp-KB tot wijziging van het KB van 25 februari 1996 tot het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde stoffen en preparaten (organische tinverbindingen) en een advies betreffende een ontwerp-KB tot wijziging van het KB van 25 maart 1999 houdende bepaling van productnormen voor verpakkingen. In samenwerking met de werkgroep *wetenschappelijk onderzoek* zal deze werkgroep eveneens een advies uit-

brengen over het voorontwerp van KB in zake doelbewuste introductie in het leefmilieu en het in handel brengen van GGO's.

De werkgroep *sensibilisatie en communicatie* zal de resultaten van de tweede draagvlakenquête duurzame ontwikkeling verder bestuderen. Deze werkgroep begint eveneens aan de voorbereiding van een symposium over participatie en consultatie inzake duurzame ontwikkeling. Dit symposium zal plaats vinden eind 2002.

De werkgroep *wetenschappelijk onderzoek* zal een advies uitbrengen over het Belgisch Nationaal Milieu-Gezondheidsplan. Deze werkgroep werkt ook samen met de werkgroep *productnormen* aan een advies over GGO's (zie hoger).

NIEUW Op de website van de raad vindt u een voortdurend geüpdatet overzicht van de activiteiten van de verschillende werkgroepen. <http://www.frdo-cfdd.be/nl/raad/werkgr.htm>

NIEUWE ADVIEZEN

De algemene vergadering van 18 juni 2002 keurde volgende adviezen goed:

- Advies over het federaal richtplan in hoofdlijnen Productbeleid en milieu (advies 2002-07);
- Advies over twee ontwerp-KB's inzake de reductie van het gehalte van vluchtige organische stoffen in decoratieve verven en vernissen en in producten bestemd voor het overspuiten van voertuigen (advies 2002-08);
- Advies over een ontwerp-KB betreffende het zwavelgehalte gasolie voor verwarming (advies 2002-09);
- Tweede advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg (advies 2002-10);

- Advies over een ontwerp van koninklijk besluit houdende de facturatie van steenkool en gasolie voor verwarming (advies 2002-11);
- Advies over het gebruik van de flexibiliteitsmechanismen in België (advies 2002-12);
- Advies inzake gevaarlijke stoffen en preparaten. Omzetting van twee richtlijnen (creosoot) (advies 2002-13).

Alle publicaties staan ook op de website van de raad (<http://www.frdo-cfdd.be/>). U kunt deze adviezen ook (gratis) bestellen bij het secretariaat van de FRDO.

FRDO
Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling
Aduatukersstraat 71-75, 2de verdieping
B-1040 Brussel
Telefoon: +32-0-2 743 31 50
Fax: +32-0-2 743 31 59
E-mail: mail@frdo-cfdd.be
Website: <http://www.frdo-cfdd.be>

De FRDO geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het beleid inzake duurzame ontwikkeling. De raad organiseert ook activiteiten om het draagvlak voor duurzame ontwikkeling te vergroten.

Overname van artikelen uit *FRDO-Info* met bronvermelding is toegestaan

Gedrukt op chloorvrij gerecycleerd papier
Verantwoordelijke uitgever: Jan De Smedt